

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

TÜRKÇE BİLİM FELSEFESİ ÇALIŞMALARINDA
YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICI:
ÇAĞDAŞ BİLİM FELSEFESİ SERİSİ 15

GİRİŞ 19

1. BÖLÜM

**TÜRKİYE'DE EĞİTİM FELSEFESİ: BİR ALANIN TARİHSEL VE
AKADEMİK İNŞASI** 23
ANIL KANDEMİR..... 23

2. BÖLÜM

**ÖĞRETMEN EĞİTİMİ BAĞLAMINDA EĞİTİM FELSEFESİNİN
ROLÜ VE FELSEFE YAPMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ**.....57
ÖZLEM ERDEN-BAŞARAN

3. BÖLÜM

**JOHN DEWEY'İN EĞİTİM FELSEFESİ ANLAYIŞI:
EĞİTİM PRATİKLERİNDE DENEYİM VE
DEMOKRASİNİN YENİDEN İNŞASI** 93
İSHAK KOZİKOĞLU

4. BÖLÜM

**TARAFSIZLIĞIN ÖTESİNDE: ELEŞTİREL PEDAGOJİNİN
EPİSTEMOLOJİK VE ETİK TEMELLERİ** 139
ÖZLEM YILDIRIM TAŞTI

5.BÖLÜM

BİLGİ VE DEĞERİN İNŞASI:

PAULO FREİRE'DEN ELEŞTİREL EĞİTİME 171

ZAFER KIRAZ

6. BÖLÜM

EYLEMECİLİK: BEDEN VE ÇEVRENİN BİLİŞSEL SÜREÇLERE

ETKİSİ VE EYLEM-TEMELLİ BİLİŞ YAKLAŞIMI..... 195

HALİL HAN AKTAŞ

7. BÖLÜM

MİCHEL FOUCAULT'NUN PERSPEKTİFİNDEN

DENETİM MEKANİZMALARI: PANOPTİKON,

İKTİDAR VE EĞİTİM ÖRGÜTÜ OLARAK OKULLAR.....235

ELA ELİF ERBERK

8. BÖLÜM

BİRLİKTELİK KÜLTÜRÜ VE KAPSAYICILIK:

UBUNTU FELSEFESİNİN EĞİTİMDEKİ YERİ 261

PERVİN OYA TANERİ

SÖZLÜK.....297

DİZİN 317

ÖNSÖZ

TÜRKÇE BİLİM FELSEFESİ ÇALIŞMALARINDA YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICI: ÇAĞDAŞ BİLİM FELSEFESİ SERİSİ

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi, uluslararası literatürde yer alan çağdaş bilim felsefesi çalışmalarını takip edebilmek ve alt disiplinler bağlamında güncel meselelerin literatürde daha görünür olmasını sağlayabilmek amacıyla 2024 yılında planlanmış geniş çaplı bir projedir. Bu serinin ortaya çıkışında etkili olan temel motivasyonlardan biri, Türkiye’deki üniversitelerde -özellikle eğitim dili Türkçe olan kurumlarda – analitik felsefe geleneğinin yeterince takip edilmemesi ve bu bağlamda çağdaş bilim felsefesi tartışmalarının akademik gündemde sınırlı bir yer bulmasıdır. Ülkemizdeki akademik felsefi çalışmaların ağırlıklı olarak tarihsel bir perspektiften ele alınması, felsefenin geçmiş düşünürler ve klasik metinler çerçevesinde incelenmesine ve “hakikati” sürekli geçmişte arama eğilimine sebep olmuştur. Bu durum felsefeyi günümüz meselelerinden uzaklaştırmakta ve çağımızın tartışılan sorunları karşısında kayıtsız kalmış gibi görünmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla, yapmayı planladığımız bu çalışmayla birlikte, güncel bilim felsefesi tartışmalarının ve analitik yaklaşımların Türkçe literatüre kazandırılması hem akademik çeşitliliği artıracak hem de öğrenciler ve araştırmacılar için yeni ufuklar açacaktır.

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi, yalnızca yayın projesi olmanın ötesinde, yerel akademik çevrelerde bilim felsefesi

tartışmalarını canlandırmayı hedeflemekle birlikte bu alanda yeni araştırmaların yapılmasına zemin hazırlamak için hayata geçirilmiştir. Aslında ülkemizde İngilizce eğitim veren üniversitelerdeki felsefe bölümleri, çağdaş literatürdeki çalışmaları yakından takip etmektedir ve uluslararası düzeydeki yayınlar *çoğunlukla* buradaki araştırmacılar tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte yapılan çalışmaların Türkçe yapılmaması, konuların geniş kitlelere ulaşmasını ve tartışmaların derinleşmesini önemli ölçüde engellemektedir. Bu durum, akademik ve entelektüel ortamda güncel çalışmaların yeterince ele alınmamasına neden olmaktadır. İşte! bu sorunları aşmak ve çağdaş bilim felsefesi alanındaki tartışmaların literatürde sağlam bir yer edinmesini sağlamak, bu serinin en önemli hedefidir.

Seri editörleri olarak belirtilen durumu, yaptığımız çalışmalar aracılığıyla yakından hissettik. Bu farkındalık yalnızca akademik araştırmalarda değil, aramızdaki sohbetlerde ve tartışmalarda da sürekli kendini hatırlattı. Süreç içinde bazı çeviri projeleri gerçekleştirdik; ancak bu çalışmaların, alanın gerçek ihtiyaçlarını sınırlı ölçüde karşılayabildiğini fark ettik. Çeviriler elbette kıymetliydi ama artık doğrudan Türkçe kaleme alınmış, özgün ve kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğu düşüncesinde hemfikirdik. Bu ortak farkındalık, bizi daha bütünlüklü bir işe yönlendirdi. Böylece bu kapsamlı projeyi planladık ve kısa sürede somut adımlar atarak bu projeyi hayata geçirdik. İlk etapta böyle kapsamlı bir işe girişmek kolay olmadı. Ama süreç boyunca bizimle birlikte olan, katkı sunan tüm paydaşlarımız -akademisyenler, araştırmacılar ve yayınevi emekçileri- aracılığıyla bu proje somutlaştı. Farklı sesler olarak bir araya geldik; ama ortak bir eksikliği dile getirme, birlikte düşünme ve üretme çabasında birleşmiş olduk. Başlangıçta küçük bir kar tanesi olan projemiz, şimdi büyüyerek koca bir kar

topuna dönüşme yolunda ilerliyor. Bu ilerlemenin, genişleterek Türkiye’de bilim felsefesi alanında güçlü ve kalıcı bir hareketlilik yaratacağına gönülden inanıyoruz.

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi, sadece akademik çevrelerle sınırlı kalmayarak, bu alana ilgisi olan her kesime ulaşmayı amaçlamaktadır. Her bir cildin (toplamda yaklaşık 60 kitap), kendi alanında önemli bir dönüşüme imza atacağı inancıyla, alanın güncel tartışmalarına yeni ufuklar açması, yeni sorulara zemin hazırlaması ve yeni entelektüel birikimler üretmesi temel dileğimizdir. Bu temenni ile hayata geçirilen çalışmamız teorik ve pratik yönleriyle çağdaş bilim felsefesinin alt dallarındaki tartışmaları öğrenmek isteyenlere geniş bir perspektif sunacaktır.

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi, toplamda yaklaşık 60 kitap olarak planlanmış olup, her bir kitap kendi alt alanına özgü güncel tartışmaları ele almakta ve bu tartışmalara kuramsal katkılar sunmayı hedeflemektedir. Serinin ilk yılında beş kitap yayımlamayı planlamışken, görüştüğümüz pek çok hocanın yoğun ilgisi ve benzer kaygıları dert edinmeleri sayesinde, ilk yıl içinde ondan fazla kitap yayına hazır hale geldi. Bu gelişme hem alt alanların akademik canlılığını hem de bilim felsefesi alanında yeni bir kolektif çabanın ortaya çıktığını göstermesi bakımından son derece kıymetliydi. Bu ilginin, ilerleyen yıllarda alanın gelişimine katkı sunacak kalıcı bir akademik birlikteliğe dönüşeceğine inanıyoruz.

Serinin önemli kitaplarından biri olan *Eğitim Felsefesi*, ele aldığı konuların genişliği ve kavramsal derinliğiyle projenin genel amaçlarını en iyi yansıtan çalışmalardan biridir. Kitabın her bir bölümü, yalnızca ilgili alanın temel argümanlarını tanıtmakla kalmayıp, aynı zamanda yeni düşünsel açılımlar önermekte ve okuyucuya eleştirel bir perspektif kazandırmayı hedeflemektedir. Günümüzde eğitim, artık yalnızca bilgi aktarımının ötesinde; düşünce, değer, kimlik ve toplumsal

adaletin inşa edildiği çok boyutlu bir alan hâline gelmiştir. Yapay zekâdan küresel eşitsizliklere, dijital kültürden kimlik tartışmalarına kadar uzanan çağdaş gelişmeler, eğitimin anlamını ve amacını yeniden düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu dönüşüm çağında, eğitim felsefesi yalnızca teorik bir disiplin değil, çağın vicdanını ve yönünü tartışan bir düşünme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Elinizdeki bu kitap, işte tam da bu anlayışla hazırlanmıştır ve felsefeyle eğitimin kesişim noktalarını görünür kılmayı, güncel tartışmaları ele alarak bu ilişkinin bugünkü yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle eser, yalnızca mevcut literatürü geliştiren bir çalışma değil; aynı zamanda yeni sorular soran, düşünmeye alan açan ve eğitim anlayışımıza yön verebilecek özgün katkılar içeren bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Son olarak, bu serinin yayımlanmasında emeği geçen Doruk Yayınevine, projede bulunan tüm araştırmacı yazarlarımıza teşekkürlerimizi sunarız. Bu seri, yalnızca bir yayın sürecinin tamamlanması değil, aynı zamanda yeni düşünsel birlikteliklerin ve akademik dayanışmanın başlangıcıdır. Umuyoruz ki bu kitaplar, sadece okunmakla kalmaz; tartışılır, eleştirilir, geliştirilir ve yeni düşüncelere ilham verir. Her bir cildin, çağdaş bilim felsefesine ilgi duyan herkese düşünsel bir ilham kaynağı olmasını temenni ediyor, seride yer alan kitapların akademik ve entelektüel çevrelerde geniş yankılar uyandırmasını diliyoruz.

Bu süreçte katkı sağlayan tüm araştırmacılara ve seriyi destekleyen tüm paydaşlara teşekkür eder; birlikte yürümeye devam etmeyi ümit ederiz.

Seri Editörleri:

Ömer Fatih TEKİN

Sercan PALAVAN

Ekim 2025

GİRİŞ

Değerli Okur,

Çağdaş Bilim Felsefesi Serisi'ne bir kitapla katkıda bulunma ve editörlüğünü üstlenme düşüncesi bizi büyük bir heyecanla sardı. Felsefe gibi pek çok kişiye ürkütücü gelebilecek bir alanı, hakkıyla anlatabilmek ve üstelik yeni felsefi yaklaşımları eğitim bağlamına taşımak cesaret isteyen bir işti. "Felsefe, zihnin nefes almasıdır" inancıyla, bu eserin sadece uzmanlara değil; sorgulayan, eleştiren ve dünyanın gidişatına kafa yoran herkese ulaşmasını arzu ettik. Bu seriye bizi davet eden Ankara Üniversitesi'nden Sercan Palavan'ın bize duyduğu güven ve sağladığı entelektüel özerklik, cesaretimizi artıran en temel etken oldu. Kendisine bu kıymetli fırsat için şükranlarımızı sunarız.

Elinizdeki bu sekiz bölümlük kitap, biz yazarlar için de yepyeni okumalar ve farklı felsefelerin diyarlarında gezinmeyi içeren, inanılmaz besleyici bir yolculuktu. Bu yolculukta, Türkiye'deki eğitim felsefesi alanının tarihsel inşasından başlayarak; John Dewey'in deneyim ve demokrasi temelli anlayışını, Eleştirel Pedagoji'nin bilgi ve değer inşa sürecini, Foucault'nun denetim mekanizmalarını, Ubuntu'nun birlik-telik felsefesini ve Eylemeci (Enaktivist) öğrenme yaklaşımlarını bir araya getirdik. Bu zorlu ve zengin felsefi haritayı okuyucumuz için de ilginç ve anlaşılır kılmayı amaçladık.

Ela Elif Erberk ve ben, P. Oya Taneri, kitabın hem yazarı hem de editörleri olarak, tüm yazarlarla inanılmaz bir

uyum ve iş birliği içinde bu zorlu görevi başarmanın gurunun yaşayoruz.

Bu kitap, tartışmaya son noktayı koymak ya da tüm cevapları vermek gibi bir iddianın uzağındadır. Aksine, bu kitap okuyucusunu bir yolculuğa davet ediyor. Amacımız, sadece bilgi vermek değil; felsefi düşünceyi eğitimin kalbine taşıyarak, mevcut ilişkiyi yeniden gözden geçirmenizi, cesur sorular sormanızı ve sorgulayıcı bir bakış açısı geliştirmenizi teşvik etmektedir.

Bu eserin ortaya çıkmasındaki değerli katkıları için tüm yazarlarımıza teşekkürü bir borç biliriz: Anıl Kandemir, Özlem Erden Başaran, İshak Kozikoğlu, Özlem Yıldırım Taştı, Zafer Kiraz ve Halil Han Aktaş'a emekleri ve uzmanlıklarıyla serüvenimizi zenginleştirdikleri için teşekkür ederiz.

Umarız, bu kitabı okurken, biz yazarların ve editörlerin hissettiği o ilk heyecanı ve keşif coşkusunu sizler de hissedersiniz.

Kitabımızın içeriği, bu yolculuğun duraklarını gösteriyor:

1. Türkiye’de Eğitim Felsefesi: Bir Alanın Tarihsel ve Akademik İnşası (Anıl Kandemir)
2. Öğretmen Eğitimi Bağlamında Eğitim Felsefesinin Rolü ve Felsefe Yapma Becerisinin Geliştirilmesi (Özlem Erden Başaran)
3. John Dewey’in Felsefi Anlayışı: Eğitim Pratiklerinde Deneyim ve Demokrasinin Yeniden İnşası (İshak Kozikoğlu)
4. Epistemolojik ve Etik Açından Eleştirel Pedagojiye Bir Bakış (Özlem Yıldırım Taştı)
5. Bilgi ve Değerin İnşası; Paulo Freire’den Eleştirel Eğitime (Zafer Kiraz)